

Hösten var en tävling i att undergräva tryckfriheten

Publicerad 2 dec 2016 kl 06.53

I dag firar svensk tryckfrihet 250 år.

Nils Funcke ser tillbaka på en höst där debattörer och politiker tävlade om att undergräva den.

När tryckfrihetsförordningens 250-årsjubilerar kommer proberstenarna tätt som kullerstenarna i gamla gränder. Den här hösten har en rad journalister, professorer, politiker och medieföreträdare snubblat fram i sin iver att vilja förbjuda, förhindra eller ta avstånd från åsikter och värderingar de ogillar. Eller också har de fångats av utredningsförslag och riskerar att bidra till den statliga "mediepolitiska verktyglådan" som ska "designa" medielandskap i dag och kan användas för att begränsa det i morgon.

Stefan Jonsson, författare och professor i etnicitet, [skrev i DN \(12/10\)](#) att han ser det som ett tecken på demokratin förfall att var och varannan diskussion om yttrandefriheten förvandlas till en "tribun för rasister".

Det är lika bra att han vänjer sig.

De som uttrycker förhärskande värderingar eller kunskaper får alltid komma till tals. Yttrandefriheten kommer alltid att handla om rättigheterna för de som ifrågasätter. Rätten att simma mot strömmen har av Europadomstolen formulerats som en rätt att inte bara att sprida "oförargliga eller likgiltiga" idéer utan också yttranden som "kränker, chockerar eller stör staten eller någon del av befolkningen".

DN:s Kristina Lindquist (6/10) önskar att de som vill ta debatten med Nya Tider och Sverigedemokraterna talar om [vad det är de vill debattera](#).

"Talar vi om alla intressanta 'bevis' mot Förintelsen" frågar hon sig retoriskt och menar att den som tar debatten med dessa grupper bidrar till att normalisera "det otänkbara" och erkänner deras premisser för debatten.

Men ju sannare, ju mer avgörande och ju mörkare en händelse i historien är, desto viktigare är det att diskussionen om den hålls vid liv. Filosofen **John Stuart Mill** menar i "Om friheten" att en sanning som inte får ifrågasättas utvecklas till en dogm. Historikern **Raul Hilberg**, som arbetade just med att dokumentera Förintelsen, ansåg att personer som Förintelseförnekaren **David Irving** trots allt bör få tala om de vill: "[Det] tvingar bara oss som utför forskning att på nytt undersöka det som vi har ansett uppenbart. Och det är bra för oss". Vi har, kort sagt, tilltro till sanningen endast om den får ifrågasättas.

större dominans ett medium eller aktör har, desto viktigare är det att de ger utrymme även för avvikande åsikter. Det gäller både Bokmässan och public service-företagen.

Invändningen att det är meningslöst att försöka övertyga den ideologiskt hårdföra kärnan må ha visst fog för sig, men en debatt *med* är lika mycket en debatt *mot* värderingar. Ingen är heller för evigt förlorad till en tillvaro i okunskap och dårskap. Enskilda, grupper och partier ändrar sig utan att för den skull förvandlas till en ulv i fårakläder. Se på det tidigare starkt antisemitiska Centerpartiet eller socialdemokratin tilltro till att tvångssterilisering av "resurssvaga" individer bidrog till samhällsbygget.

Uppropet mot Nya Tidens närvaro på nästa års bokmessa speglar en inskränkande syn på yttrandefriheten. De 103 undertecknarna uppmanar Bokmässan att stänga ute ”antidemokratiska och rasistiska utställare” eftersom deras deltagande innebär ”en normalisering av deras livsfarliga ideologi”. Besökarna förleds därmed ”att tro att detta rör sig om ofarliga åsikter som är likvärdiga med de andra utställarnas”.

Det är sorgesamt att Jonas Nordling och Lars Ardelius, ordförande för Journalistförbundet respektive Författarförbundet, tillhör de som undertecknat uppropet.

Även SVT:s programdirektör **Jan Helin** trampade snett när han i DN (29/9) hävdade att det inte kan finnas ”två sidor av saken i ämnet alla människors lika värde”. Denna Helinska sanning är inte sann så till vida att det inte skulle finnas olika åsikter i frågan. Han finner det ”ytterst komplicerat för SVT” att ordna en debatt med personer som anser att människor har olika värde. Helin riskerar att få ängsliga redaktörer som i opartiskhetens namn väjer för det obekväma.

Visst, det är ingen lagfäst rättighet att få medverka i SVT eller på Bokmässan. Men att försvara tvärviggarnas rätt att uttrycka sig inkluderar inte bara att allmänt förklara att de har sin lagstadgade yttrandefrihet. I praktiken prövas principerna och i nöden ovännerna. Stefan Jonsson borde inte tveka att backa upp **Lars Vilks** rätt att få samhällets skydd.

Ju större dominans ett medium eller en aktör har desto viktigare är det att de ger utrymme även för avvikande åsikter. Övergår dominansen exempelvis vad gäller distributionen av yttranden via internet i ett monopol blir det nödvändigt att lagfästa, exempelvis Facebooks, skyldighet att distribuera yttranden oavsett deras innehåll. Precis som gäller för Postens skyldighet att distribuera skrifter.

När Medieutredningen presenterade sitt förslag kom diskussionen främst att handla om teknikaliteter och stödets storlek. Den principiella frågan om ett statligt stöd kopplat till innehållet är förenligt med grundlagen bekymrade få. Att därtill inrätta en myndighet med journalister och publicister för att avgöra vad som är kvalitet och demokratiskt rätt tänkt skulle grumla gränsen mellan den verkställande och den granskande statsmakten.

Det är inte alltid bekvämt att försvara de avvikandes rätt eller ge dem utrymme. Men yttrandefriheten är en enda lång gränd som inte lämpar sig att asfaltera.

Nils Funcke

kulturen@expressen.se

Nils Funcke är yttrandefrihetsexpert och sitter i styrelsen för Publicistklubben.

Ansvarig utgivare: Thomas Mattsson
Telefon till redaktionen: 08 - 738 30 00
Tipsa oss: via mobil 71717 eller mejla 71717@expressen.se
Mejla redaktionen: redaktion@expressen.se
Anmäl till Pressombudsmannen

© AB Kvällstidningen Expressen